

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT
ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6, Tallinn 19080, Estonia tel. +372 646 6439, fax +372 667 8399, E-mail eki@ki.ee

Eesti piimaturg 2003. aasta I kvartalis

Tallinn
Juuni 2003

Töö on teostatud Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel

Koostaja: L. Ernits
tel. 646 6438

EKI teadusdirektor Marje Josing
19080 Tallinn Rävälä 6
Tel. +372 646 6439
Fax +372 667 8399
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Piima tootmine.....	4
Piimatööstus.....	5
Hinnad	6
Väliskaubandus.....	8
Maailmaturg.....	14
Kokkuvõte	15

Eesti piimaturg 2003. aasta I kvartalis

Piima tootmine

2003. aasta esimeses kvartalis oli piima tootmine Eestis võrreldes eelmise aasta sama perioodiga 16,7 tuhande tonni võrra ehk 11,1% väiksem, langedes kogumahus 133,7 tuhandele tonnile (I kv 2002 - 150,4 tuh t, tabel 1). Piima tootmine on vähenenud lehmade väiksema arvu tõttu, produktiivsus on samal perioodil suurenenud. Keskmise piimatoodang lehma kohta ulatus vaadeldud perioodil 1161 kilogrammini, mis on 10 kg võrra suurem kui eelmise aasta samal ajavahemikul. 2003. aasta I kvartali lõpus oli Eestis 117,3 tuhat lehma, mis on 16,4 tuhande lehma võrra vähem kui aasta tagasi.

Tabel 1

Piima tootmise näitajad I kvartalis aastatel 2001 - 2003

	2001	2002	2003	Muutus	
				I kv '03 - I kv '02 +,- kogusena	I kv '03/ I kv '02, +,- %
Piimatoodang (tuh.t)	146,2	150,4	133,7	-16,7	-11,1
Piimatoodang keskmiselt ühe lehma kohta (kg)	1081	1151	1161	10	0,9
Lehmade arv perioodi lõpus (tuh.tk.)	137,8	133,7	117,3	-16,4	-12,3
Piima kokkuost (naturaalkaal, tuh.t)	98,7	106,7	112,1	5,4	5,1
Kokkuostu osakaal toodangust, %	67,5	70,1	83,8	x	x

Piima tootmist hakatakse Eestis sellest aastast reguleerima tootmiskvootidega, mille rakendamine Euroopa Liiduga ühinemisel muutub Eestis kohustuslikuks. Piima tootmiskvootide administreerimisega hakkab tegelema Põllumajanduse Registrite ja Informatsioonikeskus (PRIA). Esimesel kohustuslikul kvoodiaastal (1.04.2004 – 31.03.2005) ulatub piima tootmiskvoot 624 483 tonnini, keskmise piima rasvasisaldusega 4,31%. Kogu tootmiskvoodist 86% on tarnekvoot – 537,118 tuhat tonni ja 14% otseturustuskvoot – 87,365 tuhat tonni. Tootmiskvoodile lisandub umbes 10% farmi(talu)sisene tarbimine. Üleminekuks kohustuslikule kvoodisüsteemile alates 2004. aasta 1. aprillist, kehtestati Eestis selle aasta 1. aprillist kuni 31. märtsini 2004 esimene kvoodiaasta üleriigilise kvoodiga 900 tuhat tonni, millest 810 tuhat tonni on tarnekvoodi ja 90 tuhat tonni otseturustuskvoodi suurus. Piimakvooti taotles PRIA andmetel 2693 piimatootjat kokku 647 tuhande tonni piima realiseerimiseks. 96% taotletud mahust koguses 619,7 tuhat tonni taotleti tarnekvooti ja ainult 4% (27,4 tuh t) otseturustuskvooti. Esimeseks kvoodiaastaks tehtud kvooditaotlused ületavad EL poolt eraldatud esimest kvooditaset (624,5 tuh t) 3,6%-liselt ning tarne- ja otseturustuskvoodi suhtes ületab tarnekvoodi osakaal EL-poolt pakutut 10%-punktiga.

Arvestades praegust piimatootmise taset, tähendaks esimeseks kvoodiaastaks tehtud taotluste realiseerumine 10-12%-list piimatootmise kogumahu (koos farmisisese tarbimisega) tõusu.

Piimatootmise maht 2002. aastal ja tootmiskvoodid eelolevateks perioodideks (tonnid)

	Kokku	Tarnekvoot	Otseturustuskvoot
Tootmismahd 2002	620 700	495 300*	125 400*
- % kogumahust	100%	79,8%	20,2%
Kvoodiperiood:			
1.04.2003 – 31.03.2004,			
- kehtestatud kvoot	900 000	810 000	90 000
- % kogukvoodist	100%	90%	10%
- esitatud taotlused	647 037	619 736	27 362
- % kogutaotlusest	100%	95,8%	4,2%
1.04.2004 – 31.03.2005			
- kehtestatud kvoot	624 483	537 118	87 365
- % kogukvoodist	100%	86%	14%
1.04.2005 – 31.03.2006	624 483	537 118	87 365
1.04.2006 – 31.03.2007	646 368		

*2002.a on tarnekvoodina märgitud piimatööstuste kokkuost ning otseturustusena kogutootmise ja kokkuostu vahe.

Piima tootmist on Eestis alates 1998. aastast riiklikult toetatud otsetoetuste maksmisega piimalehmale. Tänavu maksti PRIA andmetel nimetatud toetust välja ligi 110 miljonit krooni. Toetust said 2723 loomaomanikku kokku 100 905 piimalehmale. Toetuse suuruseks ühe lehma kohta oli 1085 krooni ja 2600 krooni maakarja tõugu lehma kohta. Möödunud aastal said toetust 2725 loomaomanikku 98 596 piimalehma kasvatamiseks. Mullu oli toetuse suuruseks 1110 krooni lehma kohta.

Piimatööstus

Tänavu esimeses kvartalis suurenes jätkuvalt tööstuste poolt varutava toorpiima kogus ja ka osakaal piima kogutoodangust. Piimatööstused varusid vaadeldud perioodil kokku 112,1 tuhat tonni toorpiima, mida on 5,1% enam kui mullu samal ajavahemikul. Varutud piim moodustas 83,8% kogu esimeses kvartalis toodetud piimast, mis on 13,7%-punkti võrra kõrgem kui eelmise aasta I kvartalis ning 4%-punkti kõrgem eelmise aasta keskmisest tasemest. Varutud piima keskmine rasvasisaldus oli 4,2% ja valgusisaldus 3,3%. Eliit- ja kõrgemasse sorti arvati 89% varutud piimast ja esimesse sorti läks 10% piimast.

ESA kiirstatistika andmetel on selle aasta I kvartalis piimatööstuses või, juustu, pastöriseeritud piima ja lõssipulbri tootmine suurenenud, kuid piimapulbri ja jäätise tootmine vähenenud võrreldes viimaste aastate esimeste kvartalite näitajatega (tabel 3). Sealjuures ei ole lõssipulbri tootmine suurenenud niipalju, et oleks katnud piimapulbri mahu vähenemise ning kokkuvõttes on pulbrite tootmismahd eelmise aastaga võrreldes 16% vähenenud. Pulbrite toodangumahu langust on põhjustanud madalad hinnad eksporditurgudel ning ekspordikogus on tänavu jäänud eelmise aasta tasemele. Sealjuures on aga pulbrite import suurenenud seitse korda, ulatudes poole ekspordikoguseni (vt väliskaubanduse osa).

Euroopa Liidu poolt 2000. aasta teisest poolaastast Eestile eraldatud soodustingimustega ekspordikvoodid on muutnud EL turu Eesti piimatoodetele tähtsaimaks ekspordituruks. Ekspord Euroopa Liitu on sellest ajast oluliselt suurenenud. See on piimatööstuste arengule stimuleerivalt mõjunud,

Piimatööstuste toodang I kvartalis aastail 2001 - 2003

	2001	2002	2003	Muutus	
				I kv '03 - I kv '02 +, - kogusena	I kv '03/ I kv '02, +, - %
Või (tonni)	1138	1221	1470	249	20,4
Rasvane juust (tonni)	1824	2110	3283	1173	55,6
Pastöriseeritud piim (tuh.t)	15,2	15,4	18,9	3,5	22,7
Lössipulber (tonni)	633	1566	2192	626	40,0
Täispiima- ja koorepulber, tonni)	3297	2810	1486	-1324	-47,1
Jäätis (tonni)	1147	914	703	-211	-23,1

sest välisturgudel müüakse ligikaudu 1/3 Eestis toodetud piimast. Ekspordimahu kasvu tänavu esimeses kvartalis näitab ka ekspordiks müügi osakaalu suurenemine piimatööstuste toodangu kogumüügist, mis ESA andmetel ulatus 30,6%-ni eelmise aasta sama perioodi 15,9% tasemelt. Piimatööstuste poolt on kehtestatud ekspordikvoodid aasta-aastalt ka täidetud (v.a jogurt), kuid tollimaksuvabade ekspordikvootide olemasolu iseenesest ei taga veel stabiilset hinda. Eelmisel aastal hakkasid maailmaturul piimatoodete hinnad ülepakkumise tagajärjel langema ning EL või ja lõssipulbri interventsioonivarud suurenesid, mis omakorda hindu maailmaturul alla suruvad.

Eestis oli 14.03.2003. aasta seisuga Veterinaar- ja Toiduameti andmetel 41 piimatöötlemisüksust, milledest 12-l on tunnustus Euroopa Liitu ekspordimiseks. Toiduseaduses kehtestatud sanitaar- ja hügieeninõuetele vastavuse lõplikku tunnustust ei ole veel kahel ettevõttel, sealhulgas ühel suurettevõttel (ühistu "Jõhvi Piim").

Hinnad

Piimatööstuste poolt varutava toorpiima **kokkuostuhind** on alates 2002. aasta algusest langenud ning eelmise aasta lõpul ei toimunud ka tavapärasest sesoonset hinnatõusu (joonis 1). Viimaste aastate kokkuostuhindade madalaim tase - 1.40 kr/kg oli 1999. aasta juulis ja kõrgeim - 3.12 kr/kg 2001. aasta märtsis. Käesoleva aasta maiks on piima keskmine kokkuostuhind langenud 2.69 kroonini kilogrammi eest, mis on 3,6% madalam möödunud aasta maikuu hinnatasemest. Tänavu esimese kvartali keskmine kokkuostuhind (2.67 kr/kg) oli 8,6% madalam eelmise aasta I kvartali tasemest (2.92 kr/kg) ja 13,1% madalam 2001. aasta I kvartali tasemest (3.10 kr/kg).

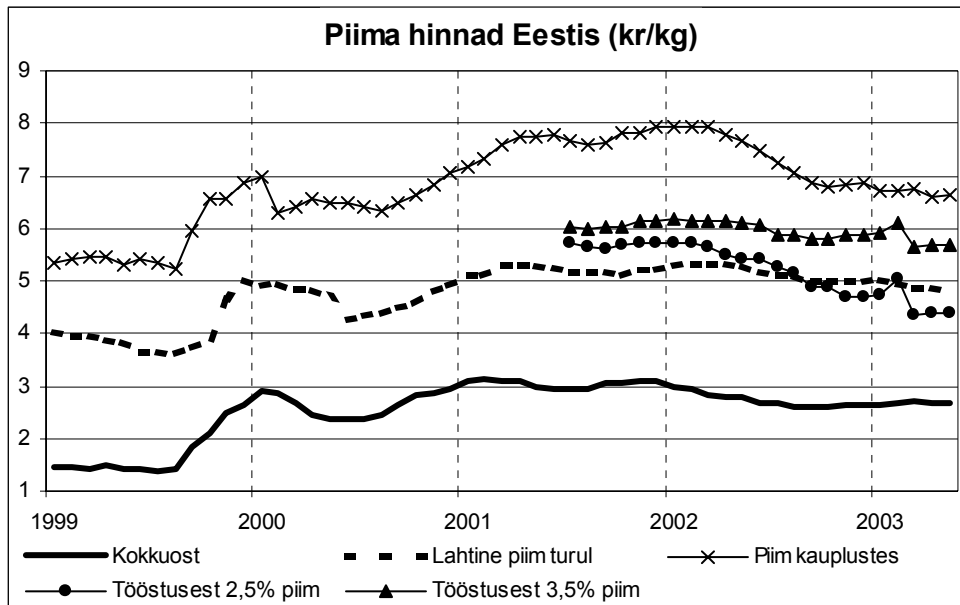
Toorpiima kokkuostuhinna langusega kaasnes tööstusest väljamüügi- ja jaehindade langus siseturul (tabel 4). Tööstuste **väljamüügihind** siseturule on aasta jooksul enam langenud lõssipulbri, 2,5%-lise piima ja juustu osas (vastavalt -19,8%, -19,3% ja -14,8%). Või ja 3,5%-lise piima väljamüügihind on langenud aeglasemalt (-5,8% ja -7,2%).

Ekspordihindadest on aastaga kõige rohkem langenud piimapulbri hind (-28,9%). Lössipulbri ekspordihind on langenud ainult 1,2% ning või hind 3,6% tõusnud. Juustu ekspordihind on alanenud 4,1%. Tänavuse esimese kvartali piimapulbri keskmine ekspordihind (27.85 kr/kg) oli möödunud aasta sama perioodi hinnatasemest (35.58 kr/kg) 21,7% madalam. Teiste piimatoodete kvartaalsed keskmised hinnad alanesid vähem: lõssipulber -6,9% (2003 I kv - 24.93 kr/kg; 2002 I

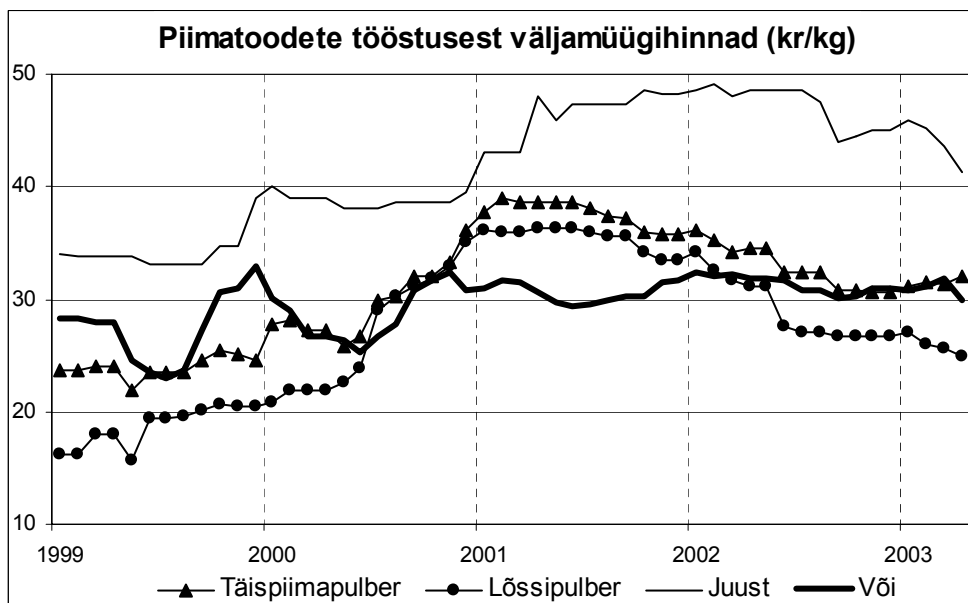
kv – 26.78 kr/kg), juust –8,9% (2003 I kv – 37.41 kr/kg; 2002 I kv – 41.06 kr/kg) ja või –2,1% (2003 I kv – 30.94 kr/kg; 2002 I kv – 31.59 kr/kg)

Maailmaturul püsivad piimatoodete hinnad madalal tasemel peale järsemat hinnalangust 2001. aasta alguses (tabel 5) ning praeguste prognooside kohaselt jääb madal hinnatase püsima veel pikemaks ajaks, mis tähendab Eesti piimasektorile madalate ekspordihindade püsimist ka edaspidi.

Joonis 1

Joonis 2

Tabel 4

Tootja-, ekspordi ja jaehindade muutus Eestis 2002-2003. aastail (kr/kg, piimal kr/l)

	Tootjahind/ekspordihind*			Jaehinnad kauplustes		
	I kv 2002	I kv 2003	mai 2003	I kv 2002	I kv 2003	mai 2003
Piimapulber	35.20/ 35.58*	31.32/ 27.85*	31.33			
Lõssipulber	32.86/ 26.78*	26.22/ 24.93*	25.00			
Juust Edam	48.63/ 41.06*	44.88/ 37.41*	41.30	75.48	73.86	72.00
Või	32.28/ 31.59*	31.26/ 30.94*	29.99	44.71	43.02	43.81
Piim 2,5%	5.70	4.70	4.38	7.93	6.73	6.65
Piim 3,5%	6.15	5.88	5.67	...	...	...

*Ekspordihinnad: märts 2002, veebruar ja märts 2003

Tabel 5

Piimatoodete hulgihinnad Hollandis, Saksamaal ja USA-s 2001–2003.aastal (kr/kg)

	I kv 2001	I kv 2002	I kv 2003	mai 2003
PIIMAPULBER				
Holland	46.11	38.33	39.01	37.55
Saksamaa	46.51	39.17	40.21	38.80
USA keskmine	50.17	49.65	36.53	32.38
LÕSSIPULBER				
Holland	37.74	30.13	30.36	30.20
Saksamaa	37.99	29.83	30.88	30.04
USA keskmine	41.24	36.37	26.23	23.77
VÕI				
Holland	48.46	46.94	47.10	47.25
Saksamaa	52.40	46.16	47.17	47.41
USA keskmine	...	50.36	49.80	32.27
JUUST				
Saksamaa, Gouda	...	53.35	48.92	46.31
USA, Cheddar	...	48.30	56.94	52.22

Toorpiima odavnemine on viimasel aastal kaasa toonud ka tuntavama piimatoodete **jaehindade** alanemise. Aastaga on kauplustes viimase vaatluse alusel mais kõige enam odavnenud piim (-13,2%, tabel 4). Enamus piimatooteid odavnes aastaga 1,5-8,3% piirides, ainukesena on aastaga kallinenud või (3,1%). Esimese kvartali keskmiste jaehindade langus oli maikuu võrdlustest järsem. Joogipiima jaehind kauplustes langes keskmiselt tänavu esimeses kvartalis 15,1% eelmise aasta sama perioodi tasemest, või odavnes 3,8%, juust 2,1% ning teiste piimatoodete kvartaalne keskmine hinnalangus oli 2...8,7% piirides.

Teiste Euroopa riikide pealinnadega võrreldes on piimatoodete jaehinnad Tallinna supermarketites enamasti kõrgemad kui Kesk- ja Ida-Euroopa riikides, kuid madalamad Euroopa Liidu riikide kaupluste hindadest (tabel 6). Vaadeldud piimatoodetest on erandiks valgehallitusjuust, mida Euroopa Liidu pealinnades on võimalik osta odavamalt kui Tallinnas.

Tabel 6

Piimatoodete jaehinnad Euroopa pealinnade supermarketites 3.- 9. märtsil 2003.aastal
(kroonides)

Toode	Piim, 3,5%	Või,80- 82,5%	Juust, Edam, Gouda	Kohvi- koor, 10%	Virsi- jogurt	Maitse- tamata jogurt	Ehrmann Fruttatut maasika- jogurt	Valge- hallitus- juust Brie President
Kogus	1 liiter	200g	1 kg	0,2 liitrit	1 kg	0,5 kg	125g	1 kg
Tallinn	8.40	8.63	72.84	3.17	14.88	8.87	4.20	184.33
Riia	6.66	8.64	55.28	6.66	17.03	10.86	3.70*	192.25
Vilnius	9.86	9.77	65.90	7.66	21.13	x	3.70	111.60
Varssavi	6.01	7.69	57.85	3.39*	16.18	7.32	2.51*	99.52
Praha	7.96	9.49	56.62	7.47	3.81*	3.02*	x	x
Budapest	9.80*	16.22	79.05	x	4.47*	9.58*	x	x
Helsingi	9.91	17.84	105.77	9.44*	24.98	15.07	4.54	190.89
Berliin	9.39	11.58	85.43	x	30.04	2.82*	4.07	102.80
Amsterdam	11.32	13.30	104.73	11.33	22.69	8.61	5.79	157.25
Stockholm	10.50	16.18	76.49	8.88*	20.04	18.12	4.61	120.11

***Riia:** Mertingeri jogurt; **Varssavi:** kohvikoor 12%, Danone jogurt; **Praha:** virsikujogurt 150g, maitsestatud jogurt 150g; **Budapest:** piim 2,8%, virsikujogurt 150g, maitsestatud jogurt 200g; **Helsingi:** kohvikoor 19%; **Berliin:** maitsestatud jogurt 150g; **Stockholm:** kohvikoor 12%.

Ümberarvutused erinevatelt pakendi suurustelt (kasutatud on lähima suurusega pakendi hindasid)

Väliskaubandus

2003. aasta esimeses kvartalis suurenes piimatoodete väliskaubanduses import kiiremini kui eksport, mille tulemusena vähenes piimatoodete kaubavahetuse positiivne saldo 31,9 miljoni krooni võrra ehk 22,1%. Väliskaubakäibe kasv saavutati kaubakoguste suurenemisega, kuivõrd nii impordi- kui ekspordihinnad alanesid. Põllumajandussaaduste väliskaubanduses moodustas piimatoodete eksport 2003. aasta I kvartalis 20,2% (2002 I kv - 18,8%) põllumajandussaaduste kogueksportist ja import 5,6% (2002 I kv - 3,2%) koguimportist.

Piimatoodete rahaline **eksport** oli 2003. aasta esimeses kvartalis 5,5% ehk 11,2 miljonit krooni suurem kui 2002. aasta samal perioodil ning ulatus 212,6 miljoni kroonini (tabel 7). Tähtsamad eksporditüübid olid piima- ja lõssipulber (41% piimatoodete ekspordist rahalises väljenduses, joonis 3), juust (29%) ja või (23%). Piimatoodete ekspordihinnad on tänavu langenud, kuid ekspordikogused on enamuste toodete osas suurenenud, millega on saavutatud ka ekspordikäibe

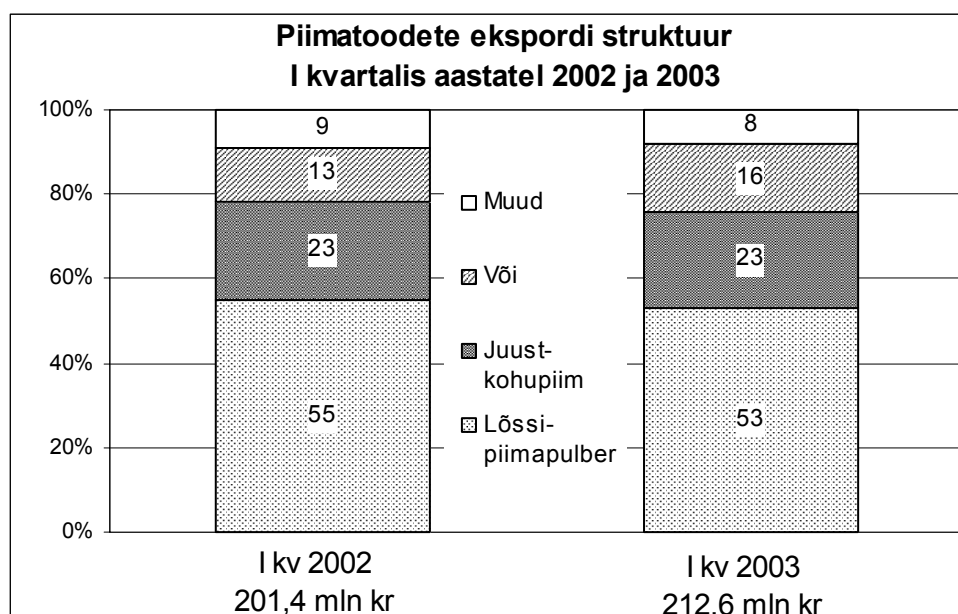
kasv. Koguseliselt suurenes esimeses kvartalis võrreldes eelmise aasta sama perioodiga enam lõssipulbri (2,8 korda) ja juustu eksport (1,8 korda). Võid eksporditi mullusest enam 16% (1465 t), kuid piimapulbrit 45% ja jäätist 30% vähem.

Tabel 7

Piimatoodete põhieksport I kvartalis aastail 2002 – 2003

	I kvartal 2002			I kvartal 2003			Ekspordikoguse muutus 2003/02 +, - %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	219,0	1419,4	6.48	430,7	2734,8	6.35	96,7
Kondenseeritud piim, pulber	3325,1	112507,9	33.84	3337,2	87474,9	26.21	0,4
Hapendatud piimatooted	491,5	7057,9	14.32	566,7	9449,1	16.67	15,3
Vadakutooted	44,5	395,8	8.90	66,8	358,5	5.37	50,1
Või ja piimarasvad	1265,6	39980,9	31.59	1602,6	48804,7	30.45	26,6
Juust, kohupiim	869,6	35664,9	41.01	1636,4	60945,5	37.24	88,2
Jäätis	165,0	4398,2	26.66	115,1	2793,9	24.28	-30,2
Piimatooted kokku	x	201425,0	x	x	212561,4	x	x

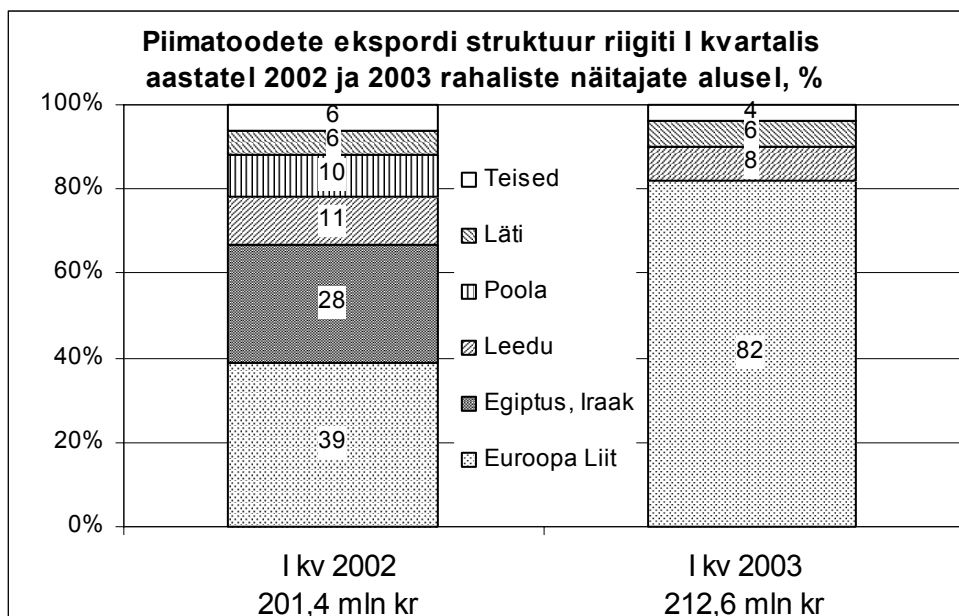
Joonis 3

Peamisteks ekspordimaadeks olid 2003. aasta esimeses kvartalis Eestile Euroopa Liidu riigid, kuhu eksporditi 82% kolme kuu piimatoodete ekspordist rahalises väljenduses (2002. I kv – 39%; joonis 4). Leetu läks 8% ja Läti 6% piimatoodete ekspordist. Iraaki, eelmise aasta tulusaimasse ekspordiriiki (2002 I kv – osakaal piimatoodete ekspordis 21%, sh 31,4% piimapulbri ekspordist) tänava I kvartalis piimatooteid ei eksporditud. Euroopa Liitu suurenes piimatoodete eksport sel aastal 94,3 miljoni krooni võrra (2,2 korda) võrreldes eelmise aasta sama perioodiga ulatudes 173,4 miljoni kroonini. Euroopa Liitu viidud piimatoodete ekspordikäibest moodustas

piimapulber 23,4%, lõssipulber 24,6%, või 25,2%, juust ja kohupiim 23,4% - need on tooted, millele on EL kehtestanud Eestile soodusrežiimiga ekspordikvoodid. Eksport Lätti jäi tänavu esimesel kolmel kuul eelmise aasta tasemele (11,7 mln kr), kuid Leetu vähenes 26,5% (-5,9 mln kr). Lätti eksporditi peamiselt jäätist (98% 2003. I kv jäätise ekspordikogusest), piima (80% piimaekspordist) ja hapupiimatooteid (51% nende ekspordikogusest). EL liikmesriikidest olid tähtsamad partnerid Holland ja Saksamaa, kuhu on enam eksporditud lõssi- ja piimapulbrit (Hollandisse 57% 2003. I kv lõssi- ja piimapulbri ekspordist, Saksamaale 36%, tabel 8), võid (Hollandisse 39%, Saksamaale 35%) ja juustu (Hollandisse 40%).

Joonis 4

Tabel 8

Põhiliste piimatoodete põhieksporti struktuur riikide lõikes I kvartalis 2003. aastal
(% vastava tootegrupi ekspordikogusest)

Piim, lõss, koor		Piima- ja lõssipulber		Hapendatud piimatooted		Või		Juust	
2002 – 219 t		2002 – 3325 t		2002 – 492 t		2002 – 1266 t		2002 – 827 t	
2003 – 431 t		2003 – 3337 t		2003 – 567 t		2003 – 1465 t		2003 – 1451 t	
Lätti	80	Holland	57	Lätti	51	Holland	39	Holland	40
Saksamaa	18	Saksamaa	36	Saksamaa	42	Saksamaa	35	Leedu	33
Teised	2	Jaapan	4	Holland	4	Prantsusmaa	11	Saksamaa	16
		Teised	3	Teised	3	Itaalia	9	Taani	6
						Suurbritannia	2	Teised	5
						Teised	4		

2003. aasta I kvartalis on piimatoodete ekspordis suurenenud oluliselt vabakaubandusega riikide osakaal, ulatudes 97%-le (2002 I kv – 66%). Riikide osa, kellega Eestil vabakaubanduse lepingut ei ole, on vähenenud tähtsusetule tasemele (2003 I kv - 3%, 2002 I kv – 34%).

Piimatoodete ekspordimahu suurenemisega on 2003. aasta esimeses kvartalis ekspordiks müügi osatähtsus piimatööstuste toodangu kogumüügis Eesti Statistikaameti andmetel suurenenud 30,6%-le eelmise aasta sama perioodi 15,9%-lt. Aastatel 1995-1997 ulatus ekspordiks müügi osakaal 41%-ni piimatööstuste kogumüügis, mil piimatoodete põhieksport läks Venemaale.

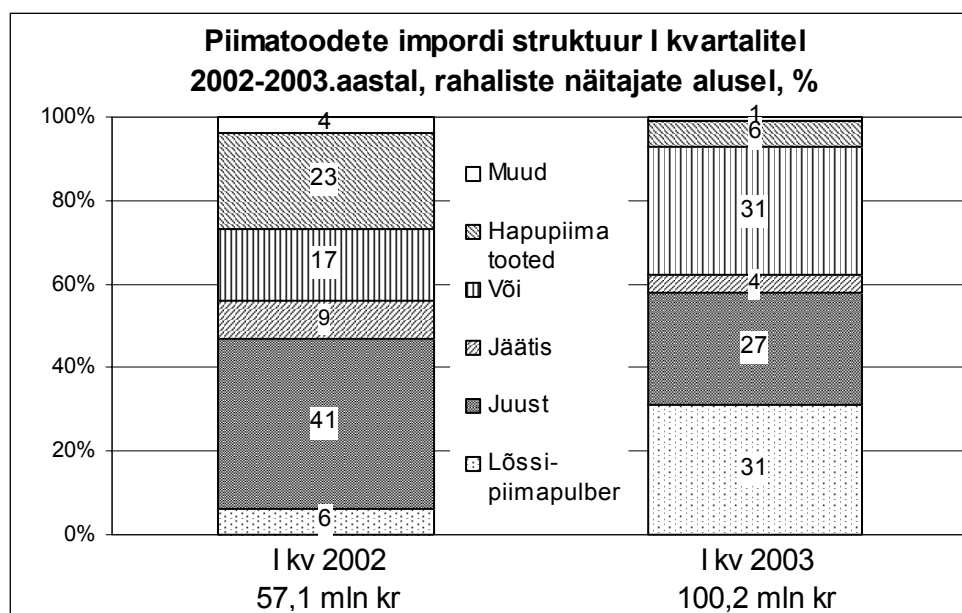
Piimatoodete **import** oli selle aasta I kvartalis 75,5% (+43,1 mln kr) suurem kui eelmise aasta sama perioodil ning ulatus 100,2 miljoni kroonini (tabel 9). Riikidest suuremad impordipartnerid olid Tšehhi, Leedu ja Uus-Meremaa, kust on pärit vastavalt 26,5% (26,6 mln kr), 16,6% (16,7 mln kr) ja 10,7% (10,7 mln kr) piimatoodete impordist. Import Euroopa Liidust on eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 8,5% (-1,4 mln kr) väiksem ning EL osakaal piimatoodete koguimpordis on langenud 15,1%-le eelmise aasta 28,9% tasemelt (joonis 5). Euroopa Liidu riikidest oli Eestile suurim kaubanduspartner Saksamaa, kust toodi Eestisse 6,9% (osakaal EL-st 45%) piimatoodete impordist.

Tabel 9

Piimatoodete põhiimport I kvartalis aastatel 2002 ja 2003

	I kvartal 2002			I kvartal 2003			Import- koguse muutus 2003/02 +,- %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	39,0	1211,5	31.05	48,2	1446,1	29.99	23,6
Kondenseeritud piim, pulber	227,6	4303,8	18.91	1614,9	30610,5	18.96	7,1 korda
Hapendatud piimatooted	581,6	12952,9	22.27	318,7	5896,3	18.50	-45,2
Vadakutooded	10,0	245,1	24.43	2,1	35,8	17.08	-79,0
Või ja piimarasvad	441,3	9919,0	24.50	1416,7	31164,3	22.00	3,2 korda
Juust, kohupiim	541,5	23573,4	43.53	642,1	27057,2	42.14	18,6
Jäätis	160,7	4896,6	30.48	133,8	3990,5	29.82	-16,7
Piimatooted kokku	x	57102,3	x	x	100200,7	x	x

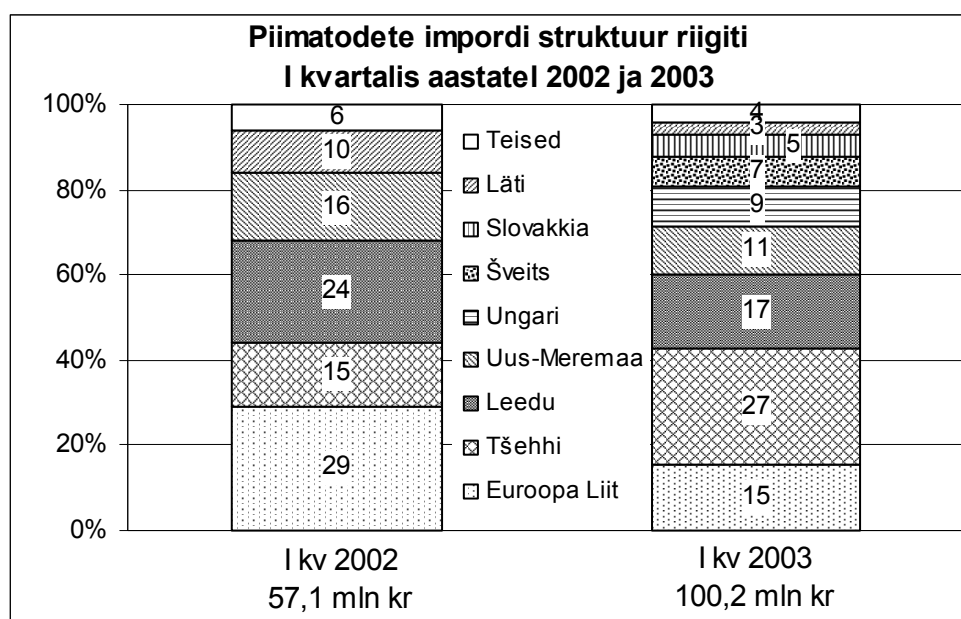
Joonis 5

Piimatoodete impordist 88,6% veeti sisse riikidest (88,8 mln kr), kellega Eestil on vabakaubanduse leping ning nende riikide osakaal on aastatagusega võrreldes veidi suurenenud (2002 I kv – 84,1%, 48 mln kr). Riikide, kellele rakendatakse tolle, osakaal piimatoodete impordis ulatus 11,4%-ni, millest kaalukam osa tuli Uus-Meremaalt, kust toodi Eestisse 5,8 mln krooni eest lõssipulbrit (220,8 t, 26.31 kr/kg) ja 4,9 mln krooni eest piimapulbrit (405,5 t, 12.12 kr/kg).

Impordi rahalisest väärtusest moodustab nii või kui lõssi- ja piimapulber võrdselt 31%, juustu osakaal oli 27% (joonis 6). Hapendatud piimatoodete (peamiselt jogurtid) osa piimatoodete koguiimpordis on langenud eelmise aasta 23%-lt 6%-le nii koguselise vähenemise (-45%) kui ka hinnalanguse (-17%) tulemusel. Jäätise osakaal (4%) on samadel põhjustel vähenenud 5%-punkti võrra.

Joonis 6

Tabel 10

Põhiliste piimatoodete põhiimpordi struktuur riikide lõikes I kvartalil 2003
(% vastava tootegrupi impordikogusest)

Piima- ja lõssipulber		Hapendatud piimatooted		Või		Juust, kohupiim		Jäätis	
2002 – 228 t		2002 – 582 t		2002 – 441 t		2002 – 410 t		2002 – 161 t	
2003 – 1615 t		2003 – 319 t		2003 – 1417 t		2003 – 541 t		2003 – 134 t	
Tšehhi	39	Saksamaa	65	Tšehhi	42	Leedu	65	Leedu	66
Uus-Meremaa	39	Poola	34	Ungari	24	EL	13	Soome	34
Slovaki	13	Soome	1	Šveits	21	Saksamaa	7		
Ungari	4			Island	8	Läti	4		
Leedu	4			Leedu	4	Tšehhi	4		
Poola	1			Slovaki	1	Teised	7		

Tänavu on suurenenud pulbrite (7,1 korda), või (3,2 korda) ja juustu (1,2 korda) impordikogused. Piimapulbrit toodi 2003. aasta esimeses kvartalis Eestisse kokku 602,5 tonni, mis on 17,4 korda rohkem kui eelmise aasta kolme kuuga. 33% sellest imporditi Tšehhist ja 67% Uus-Meremaalt. Lössipulbri importkogus ulatus 948,4 tuhande tonnini (kasv 1,6-kordne), millest 45% toodi Tšehhist, 23% Uus-Meremaalt ja 22% Slovakiast. Juustu toodi Eestisse 441 tonni, põhiliselt Leedust (74%, tabel 10) ja vähem EL-u riikidest (17%), võid (1417 t) Tšehhist (42%), Ungarist (24%) ja Šveitsist (21%), jogurteid (53,4 t) Poolast (45%) ja Saksamaalt (55%) ning jäätist (134 t) Leedust (66%) ja Soomest (34%).

Maailmaturg

Euroopa Liit. Lõppenud kvoodiaasta (1.04.2002 – 31.03.2003) viimases kvartalis (I kv 2003) varuti Euroopa Liidu meiereides enam piima kui eelmise aasta samal ajavahemikul ning piimakvoote ületati rohkem kui eelmisel kvoodiaastal. Sealjuures enam kui pool ülevaratud kogusest langes Itaalia arvele, kes ületas kvooti rohkem kui kunagi varem. Aasta piimakvooti ületasid veel Taani ja Austria. Kvoodiaasta viimases kvartalis varuti kvoodist suuremaid piimakoguseid ka Saksamaal, Hollandis ja Iirimaa, kuid eelnevate üheksa kuu kvoodist madalam maht võimaldas neil riikidel enam-vähem kvoodimäära piiridesse jääda. Veidi ületasid kvooti esialgsel hinnangutel ka Soome ja Portugal. Ülejäänud liikmesriikides piimakvooti tõenäoliselt ei ületatud.

Algav piimatootmise kõrghooaeg annab lootust, et piimatoodang EL-s ei suurene eelmise aastaga samas mahu, sest liigne kuivus pidurdab paljudes regioonides rohu kasvu karjamaadel.

Ida-Euroopa. Euroopa Liidu kandidaatriikides on piimatootmine käesoleval aastal esialgsete arvestuste kohaselt samuti suurenenud. Poolas saadi 2003. aasta mõlemal esimesel kuul umbes 1 mln tonni ehk 5,2% piima enam kui samal perioodil aasta tagasi. Tšehhis oli juurdekasv 2,3%, Balti riikides täheldatakse samuti sarnast tõusu.

Ka Venemaa on teatanud piimatootmise suurenemisest. Seal on piima kokkuostuhind 10% langenud, kuigi olemasolevatest tootmisvõimsustest kasutati või osas ainult 25% ja juustu osas 55%. Venemaa valitsus tahab kodumaist piimaturgu kaitsta impordikvootide kehtestamisega importvõile ja -juustule. Lihale on sellised kvoodid juba rakendatud.

Ookeania ja USA. Ookeanias, maailmaosas, kus piimaturg on igati liberaalne ja tootmiskulud kõige madalamad, on piimatootmine jooksva majandusaastal saajandi suurema põua tagajärjel vähenenud. Uus-Meremaal seevastu põhjustas põud üksnes toodangu kasvu aeglustumist. Käesoleva hooaja lõpuks oodatakse seal siiski 2-3%-list toodangu suurenemist. Austraalias vähenes piimatootmine umbes 1,2 mln tonni võrra, sellest ligi 300 tuh tonni kompenseeritakse Uus-Meremaa toodangu kasvuga.

Vastupidiselt esialgsetele ootustele USA-s piimatootmine suureneb, kuid kasv on mõnevõrra aeglustumas. USA põllumajandusministeeriumi prognooside kohaselt suureneb piimatoodang 2003. aastaks mitte üle 0,5 mln tonni võrra, sest kokkuostuhind on oluliselt langenud ja edaspidisekski oodatakse 7%-list hinnalangust. Uuemate prognooside kohaselt peaks 3,5%-lise rasvasisaldusega piima kokkuostuhind 2003. aastal jääma ligikaudu 0.25 \$/kg tasemele, mis praeguse kursi juures vastab 0.22 €/kg-le ja 3.32 kr/kg-le.

Turu tasakaalustamiseks osteti USA-s viimastel aastatel riiklikku interventsiooni suuremas koguses eelkõige lõssipulbrit, lühemat aega on käigus ka või ja juustu interventsiooniostud. USA muutis lõssipulbri interventsioonikokkuostu hinda, et ühtlustada selle taset maailmaturu hinnaga. See annab võimaluse lõssipulbri interventsioonikoguste ekspordiks keskmise maailmaturu hinnaga, millega ei rikuta GATT-i kokkuleppeid. Vaatamata turu tasakaalustamise abinõudele tuleb aga arvestada väheneva impordinõudlusega ning seda tingimustes, kus siseturu hinnad jätkavad langust.

Olukord piimatoodete **maailmaturul** ei ole Euroopa Liidu piimatoodete ekspordiks soodne, seda muudab raskemaks ka tugevnenud euro läbi kallinev toodang. Põuakahjud Okeaanias kompenseeritakse osaliselt toodangu kasvuga Ida-Euroopas ja USA-s. Lisaks vähendavad USA kasvavad interventsioonivarud ka hinnatõusu võimalusi maailmaturul. Venemaa impordikvootide rakendamisega nõrgeneb EL piimatoodete eksportööride positsiooni veelgi.

Kokkuvõte

Tänavu esimeses kvartalis on Eesti piimandussektoris toimunud terve rida muutusi, mis otseselt või kaudselt on seotud ettevalmistustega üleminekuks EL turukorralduse meetmetele Eesti liitumisel Euroopa Liiduga. Esimeses kvartalis rakendati piima tootmise kvoodisüsteem perioodiks 1.04.2003 – 31.03.2004, mahus 900 tuhat tonni tarne- ja otseturustuskvoodina. See on ka üheks põhjuseks miks piimatööstuste poolt varutava toorpiima **kokkuostukogused** on suurenenud ja seda vaatamata sellele, et piima tootmine on langenud. **Piima tootmine** Eestis oli tänavu esimeses kvartalis 11,1% väiksem kui aasta tagasi, kuid toorpiima kokkuost piimatööstustes oli samal ajal 5,1% suurem, ulatus 83,8%-ni piima kogutoodangust.

Väliskaubavahetus suurenes nii ekspordi kui impordi suurenemise läbi, kuid import suurenes kiiremini kui eksport ning kaubavahetuse positiivne saldo vähenes. Piimatoodete ekspordi- ja impordihinnad on võrreldes aastatagusega on langenud ning väliskaubakäibe kasv on saavutatud koguseliste mahtude suurenemise tulemusel.

Piimatoodete **hinnad** on alanenud nii sise- kui välisturul ning püsivad prognooside kohaselt madalal tasemel ka lähitulevikus. Piimatoodete maailmaturul püsib suur piimatoodete ülepakkumine, mis avaldab hinnasurvet ka Eesti piimatoodete ekspordile, sealhulgas soodustustega ekspordikvootidega toodete müügile Euroopa Liitu. Eesti piimatööstuse edasine areng sõltub eeskätt ekspordist, kuna siseturg on väike ja selle maht piiratud ning praegu toodetavast piimast umbes 1/3 turustatakse valmistoodekena väljaspool Eestit. Kuigi sooduskvoodid Euroopa Liitu igal aastal oluliselt suurenevad, tuleks Euroopa Liidu turule lisaks leida välisturge ka mujalt maailmas. Edukas näide oli möödunud aastal Iraak. Turusuhete taastamist Venemaaga raskendab lisaks topelttollidele veel ka Venemaa poolt plaanitav importtollide kehtestamine piimatoodete sisseveole.